

 Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

Temaer (<https://www.historie-online.dk/temaer-9>)

(/)
HistorieLab (<https://www.historie-online.dk/historielab>)

Arkiv (<https://www.historie-online.dk/arkiv>)

Bliv medlem (<https://www.historie-online.dk/bliv-medlem>)

 (/)

> Kunst - Arkitektur - Haver - Design - Mode (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>) > Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>)
> Danske lamper

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/den-danske-stol>)

Danske lamper

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 205

Del artikel: **f**

(<https://www.facebook.com/sharer/sharer>.

u=<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode>

online.dk/boger/anmeldelser-

5-5/kunst-arkitektur-haver-

design-mode/danske-

lamper)

(<https://twitter.com/home?>

status=. Aktiviteten kan ses

på <https://www.historie->

[online.dk/boger/anmeldelser-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-)

[5-5/kunst-arkitektur-haver-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-)

design-mode/danske-

lamper)

(<http://www.linkedin.com/shareArticle?>

mini=true&url=<https://www.historie->

[online.dk/boger/anmeldelser-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-)

[5-5/kunst-arkitektur-haver-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-)

design-mode/danske-

lamper&title=)

Malene Lytken

Danske lamper - 1920 til nu

Strandberg Publishing 2. udgave 2024. 272 sider. Illustreret. Pris 299 kr.

Af Kresten Søe

En bred historisk fortælling om belysningens historie fra 1920 og op

Da elektriciteten for omkring 100 år siden revolutionerede belysningen i de danske hjem, skete dette som en glidende overgang fra de tidligere belysningskilder frem til kulminationen sidst i 1800-tallet. Med glødepærens opfindelse gik det stærkt. I 1920 havde halvdelen af de danske hjem fået elektricitet. Først i byerne hos de velstillede borgere og i løbet af de følgende par årtier i mindre provinsbyer og på landet.

Det indbydende gennemillustrerede værk starter historien om lys og lamper i tiden, da mennesket tog ilden i brug for at sprede nattemørket og dermed udvidede døgnets aktive timer ved hjælp af bål, fakler, lyspinde og vokslys. Senere kom så yderligere forskellige levende lys i brug i form af lamper med fx tran og olie. Adgangen til petroleum gav udviklingen et ryk, mens gaslys kun skabte et kortere intermezzo, inden elektricitet, glødepærer og - i de sidste par årtier - også LED gik sin allesteds værende sejrsgang.

Lyset understøtter i samspil med designets skønhed begrebet hygge

Et vigtigt element i lampedesignet er forbundet med begrebet hygge. Hjemmets lamper stod i og med deres design nemlig ikke bare som en forlængelse og genetablering af dagslyset i stuerne. Nej, for kunstlysets tilstedeværelse fra bålet til LED teknologien, gav nemlig i udstrakt grad rum for samvær, fordybelse og andre hjemlige sysler, der var centreret om genopladning efter dagens dont. Herved kom begrebet hygge i spil på vore breddegrader, hvor 80-90 % af døgnet faktisk tilbringes indendørs.

Gennem bogens 100 fortællinger på dobbeltopslag spiller lampernes visuelle skønhed og deres designere hovedrollen, og lader disse komme til orde gennem forskelligt design fra funktionalisme til med stadige skiftende overvejelser om samspillet mellem lys, design, teknologi i samarbejdet med produktionsleddet.

Værket er gennemillustreret med både historiske s/h fotos og nye helsides optagelser i farve. Bogen foreligger på både dansk og engelsk og er her i 2. udgave på nær et mindre format et stort set identisk genoptryk af første udgave fra 2019. Aktuelt indgår den fra forlaget nu

sammen med fx "Den danske stol: en international affære"

(se anmeldelsen på historie-online her ([/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/den-danske-stol](#))) i en serie benævnt "Kompakte Klassikere".

100 års udvikling skildres gennem 100 opslag med designere og lamper

Malene Lytken er design- og belysningshistoriker og indleder bogen med et forord og 20 sider med en fin og illustrativ gennemgang af kunstlysets oprindelse og udvikling, der yderligere indfører læseren grundlæggende i forskellige former for lys med farver, vinkler og teorier bag designet bag de forskellige udformninger på området. Herefter møder læseren bogens primære del, som er en kronologisk gennemgang af 100 dobbeltopslag med design og designere via en række lamper i forskellige udformninger og eksempler, som beskriver udvikling fra 1920 til i vore dage.

I de 100 opslag præsenteres designeren, lamperne og deres eventuelle andre udformninger sammen med de anvendte materiale- og farvevalg. Opslagene er gennemgående opdelt i et koncept, hvor den højre side er helliget et stort atmosfæremættet farvefoto med lamperne placeret i indbydende brugsscenarier, mens den venstre side fortæller om designeren, dennes baggrund, årstal, karakteristiske detaljer, materialer og tilblivelsesbaggrund. Alt sammen tilrettelagte så de mange opslag tilsammen udfolder hvert sit enkeltudsnit af design- og belysningshistorien i form af en perlerække, der i forening udgør en samlet dansk designhistorie i perioden.

Bogens afsluttes med registrer og over 30 siders noter med fine detailoplysninger.

Philip Bro Ludvigsen: UnderCover

Le Klint—2004

Sunflower, model 190, Le Klint 2002.
«UnderCover»-pæren i forgrunden med inderskærmens tilfald, der er tegnet af Philip Bro Ludvigsen i samarbejde med Anne Tegn Høns.

I de tidlige 1970'ere havde den unge arkitekt Poul Christensen gjort op med alle forestillinger om udseendet på en plassekskærm. Le Klint-skærm. I 2004 fik designeren Philip Bro Ludvigsen (i 1952) igen skubbet til opfattelsen af, hvordan en lampe fra den hestetopnede danske designhistorie skulle se ud.

Philip Bro Ludvigsen's vej til lyset begynder, efter at han i 1989 tog afgang fra Skolen for Brugskunst. Få måneder senere blev berømmelsen brudt ned, verden lå i ørken. Hansende blev, og fire designere var taget til Tyskland, hvor de på en kristallinskulptur afbrød (Böhm) skabte nyfortolkede lamper, der lod moderne halogenpærelys brydes i de klassiske krystaller. Halogenpæren var også udgangspunktet, da Philip Bro Ludvigsen var vendt tilbage til Danmark og sammen med designer Thomas Kaste (i 1955) designede bord- og gulvlamperne Le Klint model 395 og 396. Lamperne, der kom i handlen i 1995, blev de første Le Klint-halogenlamper, men skærmene var Kaste Klints søn, Esben Klints (1918-69), forklaring af Frugetysk fra 1942.

I slutningen af 1990'erne tegnede Philip Bro Ludvigsen en række lamper for Le Klint, hvortil han skulle bruge tidligere skærme, men i 2003 lanceredes en fuldt egenudviklet lampe: Sunflower, der har klare referencer til den teateretiske plassekskærm, var i sin form helt ny: en rundet, horisontalt udsvævende blomst, der giver et indrekte lys, idet skærmens foldninger er samlet med en opal akrylskive. «Den var vellykket, men den blev mønstret med et i dag for enklebende rundt lysstyrke og er derfor nu udførelse af produktion.» Men lampen er ikke forældet, og måske kan ny LED-teknologi give skalken en dugfrisk fremtid?

Efter et generationskifte i 2001 overvejede Le Klint at sætte mere på kontraktmarkedet, et forhold til kontraktmarkedet var de plaserede skærme for skiltene, når de blev meget offentlige, var de simpelthen ikke stærke nok. Den nye direktør, Kim Weckstrøm Jensen, tog derfor godt imod Philip Bro Ludvigsen udkast til en ny lami-

pe med det primære afsæt at indføre en plassekskærm i en stærk akrylskærm. Den gennemsnitlige skærm mandede således den klassiske plassekskærmens koniske form. Burden var åben, men havde en indbygget kant, netop bred nok til at kunne fuges en plassekskærm.

Det virkelige sæt fra direktørens side var, da han ikke videre med designernes innovative idé om også at tilføje en kollektion af glatte inderskærme i mange forskellige materialer og farver. Der kunne sættes helt op til fire inderskærme i lampen, så de forskellige farver og materialer kunne kombineres. Kaste Klint havde foreslået sig med farver i 1944, men de lamper kom netop aldrig i handlen, og det havde været hurtigt lige siden. Philip Bro Ludvigsen tegnede selv nogle inderskærme. «Jeg er nær glad for coveret for farver. Her har jeg hentet inspiration fra islændsk ornamentik. Det direkte indblik til pæren via de blanke felter skaber fine figuranvendte skygger.» Der blev også koblet to tekstildesignere på opgaven, ligesom der siden blev indgået en aftale med den første designbrand Malmström om at skabe inderskærme af Maja Jørgens koniske silmestruerede tekstil?

«Da lampene lanceredes i 2004, blev der vældig god modtagelse. De endte dog ikke på kontraktmarkedet, men i de mange hjem, og det blev de mest solgte og farvede bøger, der solgte.» I 2007 modtog lampen den prestigefyldte designpris Red Dot Design Award. UnderCover var således både stål-stempel af designhistorikere og en stor succes.

Lampene blev en på det tidspunkt tiltrængt fornyelse af Le Klint, uden at det blev til et fuldstændigt omgestalt for den ansete danske Kgl. Hofleverandør. De tidligere plassekskærme er stadig synonymt med Le Klint, men UnderCover åbnede et parallelt spor af nytenkende lampedesign og muligheden 2000-tallets forbrugeres krav til inddragende og individualiseret design.

»Ønsket om at lave belysning handler også om en lyst til at lave noget poetisk i design. Der sker noget helt særligt undervejs i designprocessen, når man arbejder med belysning. På et tidspunkt tænder man for pæren, og hvad der vil ske, er på forhånd lidt uforudsigeligt. Er det lykkedes, er det poetisk. Det får uventede følelser frem, det taltaler mig.«
—Philip Bro Ludvigsen 2019

Et af bogen 100 dobbeltopslag med lamper og lampedesignere: Philip Bro Ludvigsen's design "UnderCover" taler med sine muntre farver såvel for poesie, det bløde lys som den berømmede danske hygge. (Foto Le Klint)

Når man siger lampedesign, kommer man ikke uden om PH

Når man beskæftiger sig med lamper, design og belysning, så rager den danske banebrydende lys og designergigant Poul Henningsen uundgåelig op over alt og alle.

Ikke færre end otte af bogens 100 opslag er således relateret til Poul Henningsen, der nok næsten er mere kendt af alle som PH.

PH er det store navn inden for ikke bare belysningsområdet men også den danske gigant inden for funktionalistisk lampedesign, hvor han også mere end nogen anden blev indbegrebet af Dansk Design på området. Som sådan møder læseren ham allerede i bogens indledning. På samme måde omhandler også de første tre af bogens mange opslag PHs forklarerende design og forståelse for lysets funktion. Her er hans design med de mange forskellige skærme, der hver især både tjente til at styre lysets vinkler og afgrænse pærens blændende lys kendt af alle.

PH får altså sit. Men også en række andre designere: Arne Jacobsen, Tage Klint, Hans J. Wegener, Jørn Utzon, Øivind Slaatto, Piet Hein og Finn Juhl m. fl. tegner sig for omtale i et eller flere af bogens opslag.

Konklusion: en lækker og informativ bog med en bred målgruppe

Malene Lytkens indbydende bog fremtræder både veldisponeret, fængende, informativ og let tilgængelig, samtidigt med at de mange opslag foruden at være en fryd for øjet udgør en veldoseret kombination af tekst og smukke farvefotos, der til fulde formår at vise skønheden i det forskelligartede design.

Værket er den første samlede fortælling om dansk lampedesigns internationale succes og kan som sådan - også for den mere almene læser - udgøre en fin bred introduktion til dette vigtige element i Danish Design, hvor man længe har savnet et mere bredt alment dækkende værk om lampernes særlige designhistorie udover de mange eksisterende udgivelser om PH.

[Historie-online.dk, den 1. maj 2024]